

CAP A UN PLA INTEGRAL PER AL POBLE GITANO

 **GOVERN ALTERNATIU
DE CATALUNYA**

Afers Socials i Infància

Beatriz Silva i Raúl Moreno

3 de febrer de 2023

CONTINGUT

INTRODUCCIÓ.....	3
El Poble Gitano a Catalunya	3
La urgència d'un nou Pla Integral del Poble Gitano.....	3
SITUACIÓ DEL POBLE GITANO EN RELACIÓ AMB LA POBRESA I L'EDUCACIÓ.....	5
PROPOSTES	8
1) CAP A L'ÈXIT EDUCATIU DE L'ALUMNAT GITANO	8
2) PLA DE XOC CONTRA LA POBRESA I L'EXCLUSIÓ SOCIAL, LABORAL I RESIDENCIAL.....	10
3) PROTEGIR, DIGNIFICAR I MODERNITZAR LA VENDA AMBULANT	12
4) LLUITA CONTRA L'ABANDONAMENT ESCOLAR I LA DESOCUPACIÓ DE LA JOVENTUT GITANA.....	14
5) FOMENT DE LA CULTURA GITANA	16
6) LLUITA CONTRA L'ANTIGITANISME	17
7) CREACIÓ DEL CONSELL DEL POBLE GITANO DE CATALUNYA	19
8) PRESSUPOST, AVALUACIÓ I DIAGNÒSTIC	20

Agraïments per la seva col·laboració: Pedro Aguilera, Susana Martínez Heredia, Álvaro Rebollar i María Rubia.

INTRODUCCIÓ

EL POBLE GITANO A CATALUNYA

La població gitana és un poble assentat a Catalunya, que comparteix espai, costum i vida amb la resta de la societat de forma continuada des d'abans del segle XV. Un poble amb una alta capacitat de resiliència i supervivència contra les lleis antigitanes promulgades pels poders des de la primera pragmàtica promulgada pels reis catòlics a l'any 1499 fins a la derogació del reglament de la Guàrdia Civil a l'any 1978.

El poble gitano a Catalunya és un poble heterogeni i falten dades per conèixer la magnitud de les seves problemàtiques. La informació referent a l'ètnia no figura en el cens de la població i, per tant, no es pot treballar amb estadístiques proporcionades per les bases de dades de l'administració pública.

Segons l'*Estudi de la població gitana a Catalunya*¹ el nombre de persones gitanes a Catalunya era de 52.937 el 2005. En canvi, l'any 2017, el propi departament encarregat de la implementació del Pla integral del poble gitano 2017-2020 informava que la població gitana a Catalunya "oscil·la entre les 80.000 i 90.000 persones", segons dades de les mateixes organitzacions gitanes.

Tot i que no hi ha dades actuals desglossades per sexe, s'estima que a Catalunya passa el mateix que a la resta d'Espanya, en què el percentatge de dones gitanes és lleugerament superior (0,5 punts) al d'homes gitanos. En el cas del grup de persones més grans de 55 anys, el percentatge de dones gitanes encara és més elevat (52,1 % de dones gitanes i 47,9 % d'homes gitanos)².

LA URGÈNCIA D'UN NOU PLA INTEGRAL DEL POBLE GITANO

Catalunya es va dotar el 2017 del IV Pla integral del Poble Gitano a Catalunya 2017-2020 que tenia com objectius generals:

- Definir polítiques d'actuació específiques a favor del poble gitano de Catalunya, partint de recomanacions i evidències que han demostrat científicament tenir èxit en la promoció i la inclusió de les minories ètniques en general, i/o del Poble Gitano en particular.

¹ "Estudi sobre la població gitana de Catalunya. Informe final" (2005), Generalitat de Catalunya. Consulta online a https://dixit.gencat.cat/ca/detalls/Article/estudi_poblacio_gitana_catalunya_informe_final

² "Pla Integral del Poble Gitano a Catalunya 2017-2020" (2021) Generalitat de Catalunya. Per consulta on line: https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/05plansactuacio/Poble_gitano/Pla_integral_poble_gitano_catalunya_2017_2020.pdf

- Desenvolupar estratègies per implementar actuacions d'èxit en tots els àmbits d'actuació del Pla: educació, treball, habitatge, salut, cultura, dona, joventut, participació social, interior, justícia, mitjans de comunicació i ens locals.
- Equiparar socioeconòmicament els gitanos i les gitanes de Catalunya en risc d'exclusió social amb la societat de la qual formen part.
- Promoure la cultura gitana com a part de la cultura catalana, fent difusió dels seus valors i de la seva contribució a la cultura de Catalunya.

El 2020, el govern de la Generalitat va decidir posposar el procés de renovació i es va prorrogar la redacció del nou pla fins el 2022. Però el 2022 es va tornar a posposar fins al 2023. Creiem que la situació derivada de la Covid-19 no justificava la pròrroga del Pla, i que hauria d'haver estat una prioritat de primer ordre del govern de la Generalitat tenint en compte l'impacte que va tenir la pandèmia en la comunitat gitana i les seves condicions socioeconòmiques preexistents, que la feien especialment vulnerable a la crisi que se n'ha derivat.

És urgent que el govern de la Generalitat elabori un nou Pla que permeti fer intervencions coordinades per millorar la inclusió de la comunitat gitana a Catalunya, preservar i promoure la cultura gitana com a part de la cultura catalana i donar compliment a l'article 42.7 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

Un nou pla que compti amb la participació efectiva de les entitats que representen la comunitat gitana a Catalunya, però també amb una avaluació de l'impacte que ha tingut el Pla integral del poble gitano 2017-2020 i l'efectivitat de les seves mesures. Un nou Pla amb mesures de xoc i amb un pressupost associat que permeti fer-les realitat.

Aquest document pretén establir les bases del que hauria de constituir alguns dels pilars de un nou Pla integral del poble gitano que representi un punt de partida per a, millorant les situacions més greus a curt termini, establir un full de ruta que permeti l'objectiu d'homologar la situació del poble gitano amb la resta de la població i incloure noves situacions com ara l'accés a les noves tecnologies, el feminisme, la cultura i també la situació dels gitanos i gitanes nouvingudes, entre altres.

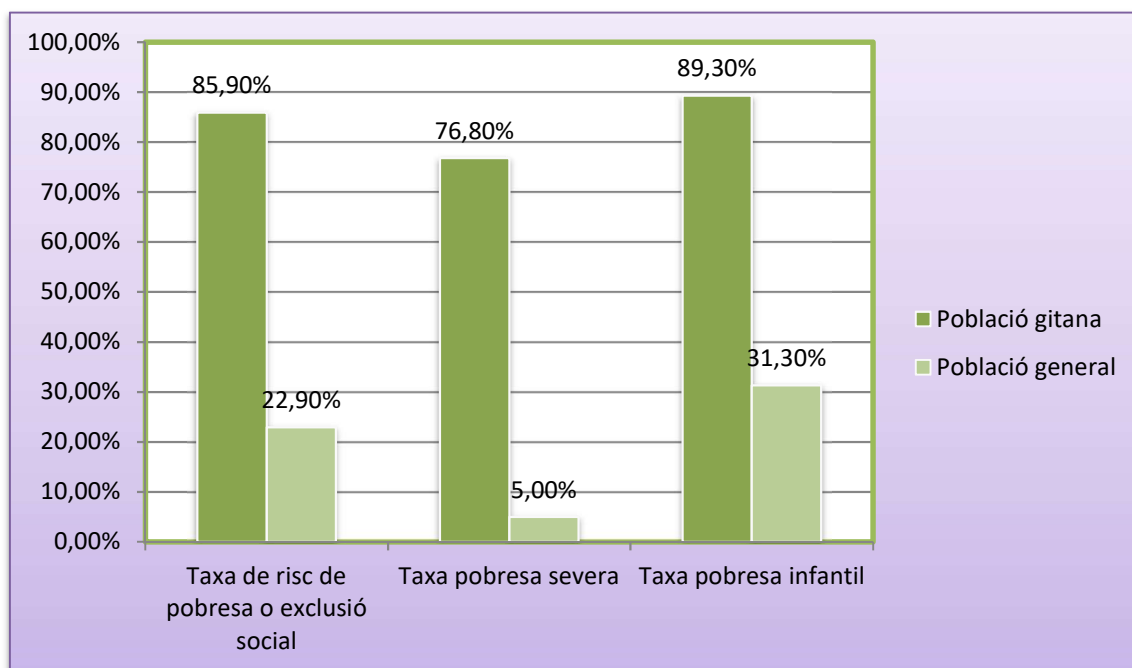
SITUACIÓ DEL POBLE GITANO EN RELACIÓ AMB LA POBRESA I L'EDUCACIÓ

Pocs col·lectius presenten índexs de pobresa i exclusió social, però també de discriminació, tan profunds com els que pateix el poble gitano. Segons un dels estudis més recents elaborat per la *Fundación Secretariado Gitano*³, mentre que la taxa de risc de pobresa de la mitjana de la població se situava en aquell moment en un 22,9%, la de la població gitana era d'un 85,9%.

En analitzar la carència material severa, la que mesura les formes més extremes de pobresa, es constata que el 76,8% de les persones gitanes es trobava en aquesta situació mentre que a la resta de la població només arribava al 5%. El cas de la infància és més dramàtic perquè es calcula que el 89% dels infants i adolescents gitanos són pobres, davant del 31,3% de mitjana de la població menor de 16 anys.

En un 46% dels casos es tracta de pobresa severa, cosa que implica que viuen en famílies que no poden fer front a despeses bàsiques com alimentació, subministraments o habitatge. El nombre de nens i nenes gitanes que viuen en barraques o infrahabitatges que no reuneixen les condicions mínimes també és molt més elevat que el de la resta de la infància en situació de pobresa. S'hi afegeix a tot això greus dificultats per accedir a activitats extraescolars, llibres i materials, indispensables per aconseguir l'èxit educatiu.

Gràfic 1. Indicadors de pobresa de la població gitana comparades amb la mitjana de la població

Font: Fundación Secretariado Gitano (2018)

³ "Estudio comparado sobre la situación de la población gitana en España en relación al empleo y la pobreza 2018", Fundación Secretariado Gitano. Consultat a <https://www.gitanos.org/actualidad/archivo/129382.html>

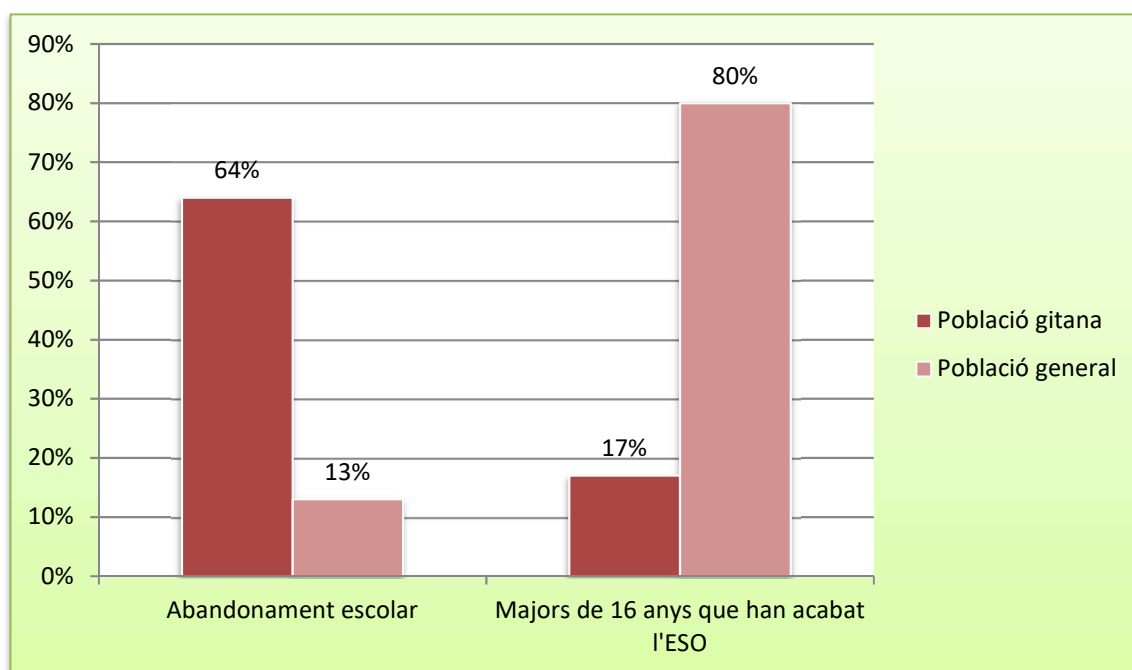
Són xifres que s'expliquen per molts factors però, sobretot, per la discriminació que determina que el poble gitano tingui més dificultats que la mitjana de la població en tots els àmbits i que sigui la minoria ètnica més discriminada al nostre país malgrat que, com comentàvem anteriorment, la seva presència es remunta a l'edat mitjana.

L'antigitanisme és un problema enquistat a la societat, però també a les institucions i a les administracions, que no han estat capaces d'avançar en l'impuls de mesures que siguin efectives per homologar la situació del poble gitano a la mitjana de la població.

L'arribada de la Covid-19 ha vingut a aprofundir encara més en totes aquestes desigualtats i ho ha fet, sobretot, incidint en la triple bretxa educativa que afecta la infància gitana.

L'abandonament escolar és un dels principals problemes que enfronten els infants i adolescents gitanos. Es calcula que un 64% de l'alumnat gitano no acaba els estudis obligatoris davant del 13% del conjunt de la població. El confinament i les mesures de distanciament social van potenciar l'absentisme escolar que es va fer crònic, afegint-se als problemes que ja tenien amb la bretxa digital.

Gràfic 2. Indicadors d'abandonament escolar de la població gitana comparats amb la mitjana de la població

Font: Fundación Secretariado Gitano (2019)

Si ja era difícil per als nens i nenes de famílies més desfavorides seguir la seva educació en línia per la manca de dispositius, en el cas de la infància gitana la situació va ser molt més dramàtica perquè un 79% de les llars gitanes no compta amb cap tipus d'ordinador o tablet i la majoria tampoc tenen accés a Internet.

A aquests factors se suma una dificultat afegida: el baix nivell educatiu dels pares i mares per donar-los suport, ja que només un 17% de la població gitana més gran de 16 anys ha completat

els estudis d'ESO o superiors i els índexs d'analfabetisme són molt més alts que la mitjana de la població. El cas de les dones és més dramàtic perquè només un 15,5% finalitza l'ESO davant el 95% de dones no gitanes que ho aconsegueix. Encara que disposin dels equips adequats, no tenen les capacitats per utilitzar-los ni per ajudar els seus fills i filles a seguir el ritme escolar.

Aquests infants depenien del suport que els proporcionava l'educació presencial i les classes de reforç que van desaparèixer de la nit al dia deixant-los en mans d'un entorn que no disposa de recursos materials ni humans per ajudar-los a entendre les matèries i seguir el ritme escolar.

Gairebé tres anys després de l'inici de la pandèmia, és urgent abordar mesures de xoc per recuperar l'alumnat gitano que ha abandonat prematurament l'escolarització arran de la pandèmia, però també són urgents accions estructurals centrades en la prevenció.

Cal que el sistema educatiu faci de contrapès davant del que les seves llars no els poden proporcionar però també cal impulsar polítiques per combatre les condicions d'extrema precarietat econòmica que afronta la població gitana perquè el fracàs escolar està íntimament lligat a la pobresa i en aquest àmbit, els gitanos i les gitanes s'han vist també molt més copejats.

Diferents estudis sobre l'impacte de la Covid-19 apunten que si la situació de les capes més vulnerables de la població es va veure agreujada per la pandèmia, en el cas de les famílies gitanes va ser més profunda perquè una gran part té la font principal d'ingressos a la venda ambulant. Amb el tancament de mercats i la impossibilitat de realitzar altres activitats com la recollida de ferralla o la venda de fruita, es van veure sense un suport diari que ja era per si mateix molt precari perquè a més es tracta d'un col·lectiu que gairebé no accedeix a prestacions socials.

I és que malgrat que existeix una percepció social respecte a la comunitat gitana amb relació al fet que es beneficien àmpliament de prestacions socials, el cert és que només el 32% de les llars gitanes molt pobres perceben alguna ajuda mentre la gran majoria queda fora del circuit d'ajuts socials.

És urgent que Catalunya adopti plans de xoc per abordar les situacions de pobresa i exclusió educativa i residencial més greus, però és urgent també que s'adoptin mesures estructurals que vagin acompanyades d'una memòria econòmica associada als pressupostos de la Generalitat que permetin avançar en l'homologació de les condicions de vida del poble gitano amb la resta de la població.

PROPOSTES

1) CAP A L'ÈXIT EDUCATIU DE L'ALUMNAT GITANO

Com hem exposat anteriorment, una de les claus que expliquen les altes taxes de pobresa i exclusió social de la comunitat gitana es deuen al fracàs i l'abandonament escolar de l'alumnat gitano que, alhora, està determinat per la manca d'accés a les condicions materials que permeten assolir l'èxit educatiu.

Forma part del cercle de reproducció de la pobresa en el què els infants i adolescents gitanos no aconsegueixen progressar educativament perquè no tenen les mateixes oportunitats, però no aconseguir l'èxit educatiu, els condemna a mantenir les condicions socioeconòmiques dels seus pares i mares.

Aconseguir l'èxit educatiu està, per això, vinculat a mesures educatives específiques per a aquest col·lectiu però també a impulsar de manera paral·lela altres relacionades amb la necessitat de garantir que tinguin accés a una alimentació equilibrada, a activitats extraescolars, a llibres i materials però també a un habitatge digne.

És urgent crear una figura reforçada a partir de l'actual promotor escolar, que sigui referent per a les famílies i que tingui les eines per cobrir les necessitats educatives però també socioeconòmiques de l'alumnat gitano. Aquesta figura ha d'estar coordinada amb serveis socials, que han d'incloure un nombre suficient de professionals capacitats en les problemàtiques específiques del poble gitano que puguin actuar de manera integral, proporcionat als nens, nenes i adolescents gitanos aquells recursos educatius però també econòmics que permetin el èxit educatiu. Per trencar el fracàs escolar cal proporcionar beques, reforç educatiu però també habitatge, alimentació i activitats de lleure educatiu. La figura reforçada del promotor escolar ha de poder actuar integralment a la situació socioeconòmica de cada nen i nena i impulsar plans de continuïtat i consolidació educativa a la secundària i postobligatòria.

Hem de treballar també de forma coordinada amb la comunitat educativa, les famílies i les entitats gitanes, vinculant la família amb l'escola des d'un vessant més comunitari i de proximitat, per aconseguir la reducció de l'abandonament escolar i la continuïtat en els estudis post-obligatoris, especialment de les noies gitanes.

Per això les nostres propostes van dirigides a:

- Promoure la cultura de la formació i l'esforç a tots els cicles de la vida.
- Impulsar l'accés a l'educació en la franja de 0 a 3 anys i plans de continuïtat i consolidació educativa a la secundària i postobligatòria.
- Reforçar projectes de suport a l'educació obligatòria.
- Facilitar, mitjançant ajudes i suport, la continuïtat i la recuperació dels estudis post-obligatoris.

- Conèixer la situació educativa de la comunitat gitana i establir plans d'actuació amb prioritats.
- Posar fi a la segregació escolar a Catalunya que afecta especialment l'alumnat gitano. La concentració d'alumnat gitano a determinats centres educatius en percentatges que se situen al voltant del 30%, però que de vegades arriben al 80% i 90%, és una realitat present a Catalunya.
- Incrementar el nombre d'estudiants gitanos que fan estudis universitaris i post obligatoris.

Les propostes específiques del pla són:

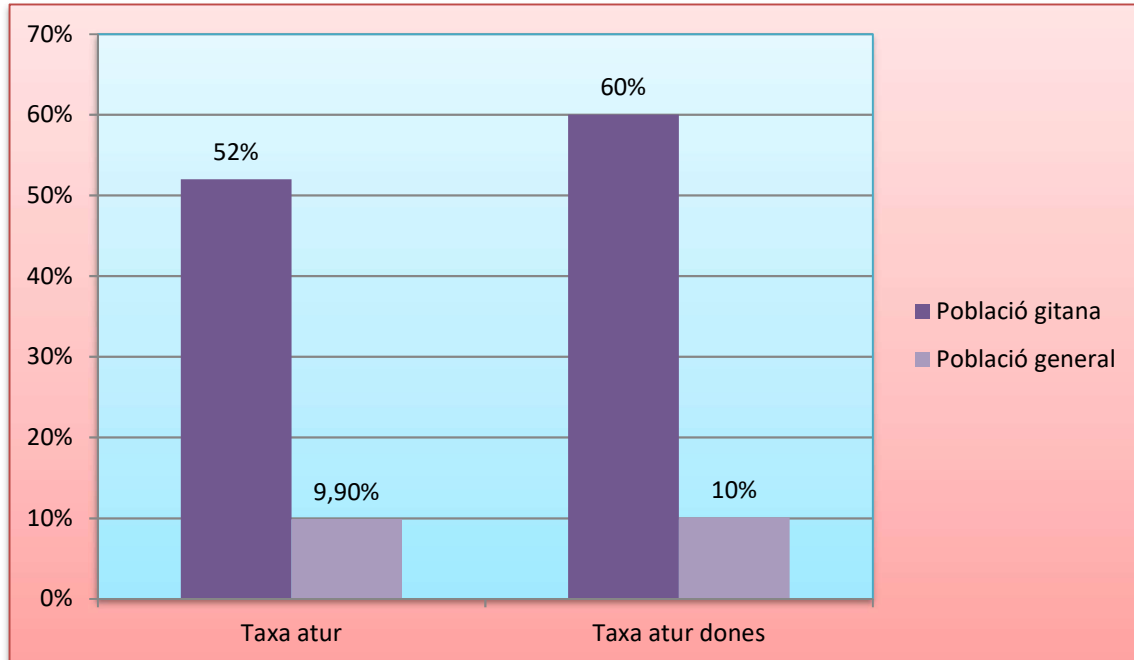
- Crear un servei específic d'acompanyament i gestió de les línies d'ajudes i suport a les famílies gitanes amb infants entre els 0 i 3 anys per garantir que tots els nens i nenes tinguin accés al primer cicle d'educació infantil.
- Garantir la presència d'escoles bressol públiques suficients a tots els barris, especialment aquells amb rendes més baixes.
- Mantenir i ampliar el sistema de promotors escolars a les escoles de primària i secundària creant a més un nou perfil específic amb més atribucions que pugui fer efectiva una atenció integral de les problemàtiques dels infants i adolescents gitanos.
- Implementar un pla específic, liderat per la pròpia comunitat gitana, de mentoria social i educativa a l'etapa d'educació secundària i batxillerat.
- Ampliar a la formació professional actuacions de discriminació positiva, com la reserva de places que fins ara existeix a les universitats públiques catalanes, garantint que hi hagi places suficients per a tots els joves, no només els gitanos, en aquesta etapa educativa.
- Augmentar les actuacions de foment de l'accés a la universitat per a majors de 25 anys a tot el territori.
- Crear escoles de Noves Oportunitats a les zones amb més dificultats educatives on es garanteixi l'accés de tots els adolescents gitanos que han quedat fora del sistema i impulsar activitats de lleure educatiu a través de l'esport i la cultura que permetin el seu retorn al sistema educatiu.
- Desplegar programes d'èxit escolar als centres amb alts percentatges d'alumnat gitano que combatin l'absentisme des d'una perspectiva de gènere.

- Oferir altres models educatius que permetin augmentar el nombre de joves gitanos amb estudis de formació professional i universitària i programes per millorar l'índex d'alfabetització de la població gitana adulta.
- Fer un estudi per identificar les necessitats dels centres ubicats a barris amb més percentatge de població gitana i desplegar mesures per millorar l'escolarització i l'èxit escolar.
- Realitzar un pla específic, en coordinació amb el Pacte contra la segregació escolar, que permeti reduir la segregació que pateix l'alumnat gitano i que doti de més recursos i formació als centres on es concentren aquests infants i adolescents.

2) PLA DE XOC CONTRA LA POBRESA I L'EXCLUSIÓ SOCIAL LABORAL I RESIDENCIAL

Com exposàvem anteriorment, la situació de vulnerabilitat social i la desigualtat que afecta la població gitana és estructural i multidimensional. Per abordar-la cal garantir un sistema de protecció i rendes mínimes que permetin treure de la pobresa severa aquest 76,8% de persones gitanes que es troben en aquesta situació extrema però cal també garantir l'accés a l'ocupació, a l'habitatge, i també a la salut.

Gràfic 3. Taxa d'atur de la població gitana comparada amb la mitjana de la població

Font: Fundación Secretariado Gitano i EPA

El nostre pla de xoc va dirigit a:

- Garantir que la població gitana, especialment les famílies amb fills i filles a càrrec, tinguin accés a les prestacions que els corresponen, ja que actualment només el 32% de les llars gitanes molt pobres percep alguna ajuda mentre la gran majoria queda fora del circuit d'ajudes socials però també al sistema sanitari al qual accedeixen menys que la mitjana de la població.
- Promoure i garantir l'accés a l'ocupació i combatre l'atur entre la comunitat gitana que se situa en nivells al voltant del 52%, fet que suposa més de cinc vegades més que la mitjana de la població (9,9%) i on les dones es troben encara amb més desavantatge amb una taxa d'ocupació que arriba només al 16%
- Garantir l'accés a l'habitatge a la població gitana que en una proporció important continua vivint en barraques o habitatges que no reuneixen les condicions mínimes, però també en entorns degradats o marginals, cosa que impedeix trencar el cercle de reproducció de la pobresa i l'exclusió social.

Algunes de les propostes específiques d'aquest pla de xoc haurien d'incloure:

- Garantir l'accés de la població gitana a la Renda Garantida de Ciutadania a través de la identificació de les famílies que la necessiten i la capacitat dels professionals de serveis socials en les especificitats de la realitat gitana.
- Dotar la Renda Garantida de Ciutadania dels recursos suficients per cobrir tota la població en situació de pobresa severa, incloent-hi la població gitana.
- Elaborar un estudi de diagnòstic, des de la perspectiva de gènere, a partir de les necessitats formatives detectades per millorar l'ocupabilitat de la població gitana.
- Posar en marxa itineraris educatius, socials i prelaborals personalitzats i adaptats a la realitat de les persones gitanes tenint en compte la perspectiva de gènere i les barreres afegides que tenen les dones.
- Crear una línia de subvencions a entitats socials i ajuntaments per a programes d'itineraris destinats majoritàriament a la població gitana i fomentar la responsabilitat social de les empreses respecte de la població gitana.
- Aprofitar els recursos que ofereixen els Fons Estructurals i d'Inversió europeus que preveuen mesures específiques per millorar l'ocupabilitat dels grups més vulnerables.
- Protegir la venda ambulant com a activitat econòmica rendible i sostenible (a l'apartat següent fem una proposta detallada sobre això).

- Impulsar un pla per eradicar el barraquisme dins de les mesures de reconstrucció social i econòmica iniciades després de la pandèmia que contingui una perspectiva gitana i que tingui en compte les necessitats especials d'aquest grup de la població gitana que l'han fet més vulnerable a aquesta forma extrema d'exclusió social.
- Posar en marxa un pla d'intervenció i rehabilitació de barris en situació d'alta vulnerabilitat on resideix majoritàriament la població gitana, amb inversions que garanteixin l'activitat econòmica, les comunicacions i l'accés als serveis públics per garantir el desenvolupament de les persones que allà resideixen a tots els nivells.
- Crear i finançar un pla d'acompanyament dedicat prioritàriament a la població gitana per afavorir els processos de reallotjament de forma inclusiva a tot Catalunya i promoure la informació adequada a les persones gitanes sobre els recursos existents.
- Identificar les necessitats de salut de la població gitana per garantir l'accés als recursos sanitaris, especialment de la població romaní estrangera encara més exclosa, però també el coneixement de la realitat de gitana de part del personal sanitari.

3) PROTEGIR, DIGNIFICAR I MODERNITZAR LA VENDA AMBULANT

Una part important de la població gitana té a la venda ambulant la seva activitat principal de subsistència i millorar les condicions en què es realitza passa en primer lloc per una millora de la seva imatge social. I és que malgrat ser una activitat econòmica històrica, la venda ambulant encara avui té associada una imatge social negativa i les persones que exerceixen aquesta activitat pateixen els prejudicis que desprestigien el sector, provocant un ús decreixent del mateix, debilitant i empobrint els professionals que exerceixen aquesta activitat.

En les últimes dècades, el comerç ambulant ha anat perdent rendibilitat i poder de mercat fins a arribar a perillar-ne la supervivència si no es duen a terme polítiques actives que apostin i inverteixin en els mercats ambulants com a negocis de desenvolupament econòmic local que provoquin un efecte dinamitzador al municipi i que promoguin i fomenten el comerç de proximitat.

Per aconseguir un canvi de tendència i generar un creixement de la venda ambulant, cal impulsar campanyes de millora de la imatge social per tal de promoure:

- El reconeixement del valor social i econòmic que aporta a la societat i que permeti combatre la imatge negativa de la venda ambulant i dels professionals que l'exerceixen, així com dels productes comercialitzats.

- El foment del comerç ambulant convidant la ciutadania a visitar el de proximitat, especialment mitjançant campanyes publicitàries per augmentar el consum, per exemple per Nadal.
- Combatre l'antigitanisme mitjançant la difusió de les qualitats, els coneixements, la dedicació i la professionalitat de les persones gitanes que es dediquen a la venda ambulant per tal que aquesta experiència professional no sigui menyspreada al món laboral i lluitar contra els prejudicis comuns que afecten tant la comunitat gitana com la venda ambulant.

En definitiva, prestigiar la venda ambulant a través de la millora de la imatge social que té actualment atribuïda per aconseguir que aquesta activitat econòmica sigui capaç de maximitzar-ne les vendes i els beneficis.

Les nostres propostes van dirigides a:

- Elaborar informes que permetin conèixer els beneficis que aporta la venda ambulant, la realitat que comporta i la seva evolució. A més de ser imprescindible disposar d'informació que permeti conèixer la situació actual del sector i les seves necessitats, cal comptar amb informació per facilitar la presa de decisions polítiques i d'accions que garanteixin la continuïtat i la millora del comerç ambulant, així com avaluar l'impacte de les accions dutes a terme. Aquests informes han d'anar acompanyats d'un cens del comerç ambulant de Catalunya que reculli informació del sector i que s'actualitzi de manera periòdica. Els ajuntaments han de poder disposar i facilitar al Departament de la Generalitat encarregat d'elaborar i actualitzar el cens la informació, així com la recollida de dades als llocs ambulants.
- Valorar les conseqüències del canvi climàtic i la repercussió que té a la venda ambulant. Les temperatures extremes causades per l'emergència climàtica són responsables de milions de morts a tot el món (7% a Europa), afectant en major proporció les persones que treballen al carrer. Amb la finalitat de protegir tant els venedors com els consumidors, cal valorar possibles canvis en els horaris en què es desenvolupa l'activitat ambulant. També és important prendre en consideració les conseqüències de la pluja i la necessitat d'inversió pública en infraestructura, per exemple, asfaltant el sòl on es desenvolupa l'activitat, col·locant cobertes o habilitant grans espais diàfans tancats on poder exercir aquesta activitat .
- Venda on-line i digitalització. En la línia de modernització del sector, impulsar iniciatives innovadores que promoguin el mercat ambulant de tota la vida informant de manera virtual de les diferents parades i productes i de la seva localització, així com dels seus productes, preus i dies de muntatge presencial. A més, aquesta plataforma ha d'impulsar

les vendes en línia a través de les botigues virtuals que serveixin de complement a les vendes físiques.

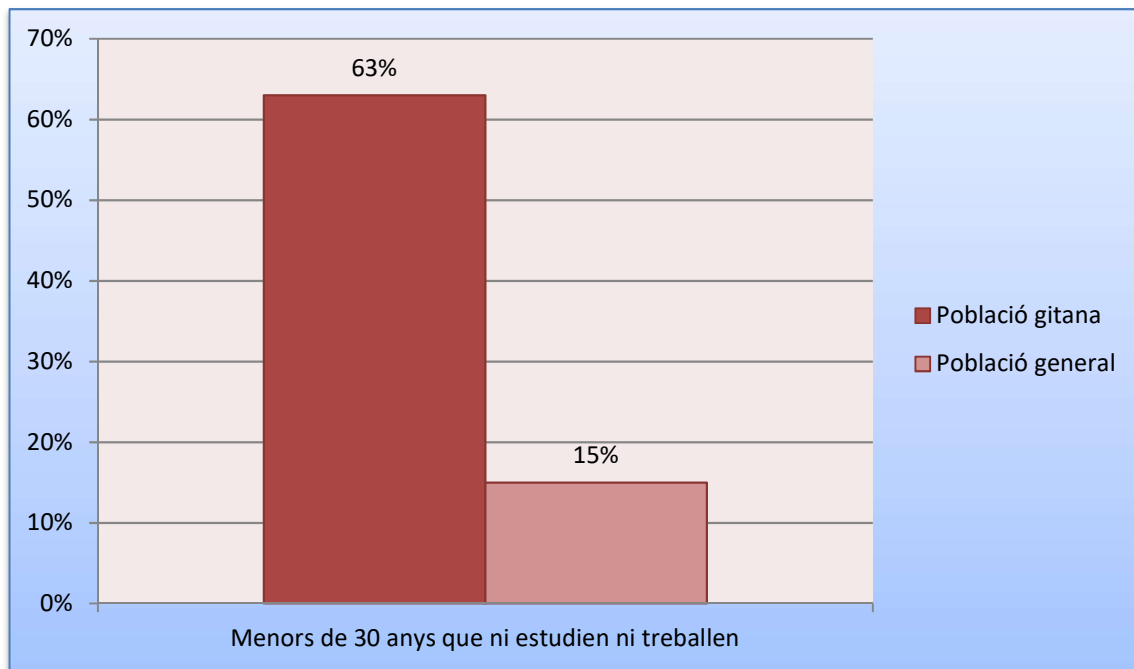
- Formació de venedors i venedores ambulants en tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) que permeti lluitar contra l'analfabetisme digital adult i contra la bretxa digital que pateix la comunitat gitana. És imprescindible dotar les persones gitanes que es dediquen a la venda ambulant de les habilitats necessàries perquè puguin accedir al comerç digital mitjançant la formació que els permeti elaborar, gestionar i vendre els seus productes per catàleg en línia, cobrar a través de mitjans digitals i elaborar estratègies de publicitat a través d'Internet i xarxes socials.
- La formació en TIC de la població gitana compleix a més un doble objectiu perquè permetria reduir la bretxa digital de la comunitat gitana que els limita i els genera problemes per accedir als recursos disponibles a la societat. Aquest objectiu requereix invertir també en equipaments informàtics que estiguin a l'abast de les famílies gitanes i garantir-ne l'accés a internet.
- Formació de venedors i venedores en màrqueting i gestió empresarial, comunicació i tècniques de venda que permetin no només la capacitat sinó també la professionalització dels negocis mitjançant la creació de marques pròpies, noms i logotips. La creació marca és imprescindible per guanyar visibilitat, distingir-se de la competència i fidelitzar i atraure clients.

Totes aquestes mesures s'han de fer tenint en compte la perspectiva de gènere i el paper i la situació de desavantatge de què parteixen les dones gitanes.

4) LLUITA CONTRA L'ABANDONAMENT ESCOLAR I LA DESOCUPACIÓ DE LA JOVENTUT GITANA

Segons l'informe *“Estudio comparado sobre la situación de la población gitana en España con relación al empleo y la pobreza”*, publicat a l'any 2019, el percentatge de joves gitanos menors de 30 anys que ni estudien ni treballen, comunament coneguts com a NINIS, és del 63% del total de la població d'aquesta franja d'edat.

La dada és preocupant per si mateixa, però és encara més preocupant si la comparem amb el 15% de joves que no estudien ni treballen que havia a Espanya en el mateix moment. Una diferència de 48 punts respecte a la societat majoritària. Aquesta diferència entre els joves gitanos i no gitanos es troben a diferents estats de la Unió Europea i preocupa a la Comissió fins al punt de que ha inclòs un objectiu específic en el marc europeu per a la igualtat, la inclusió i la participació de la comunitat gitana 2020-2030. En particular l'objectiu sectorial 4 està dedicat a reduir a la meitat el nombre de joves que no estudien ni treballen a la comunitat gitana.

Gràfic 4. Joves menors de 30 anys que ni estudien ni treballen

Font: Fundación Secretariado Gitano

Les accions que s'han implementat fins ara per accedir al mercat laboral no han estat suficients per tal de reduir aquest percentatge. L'elaboració d'un nou pla estratègic és una oportunitat per treballar en una acció específica amb la comunitat gitana per assolir els percentatges proposats per la Comissió Europea.

En aquest sentit proposem:

- Crear un pla específic per a la comunitat gitana liderat pel Servei d'Ocupació de Catalunya i en col·laboració amb les entitats socials gitanes per implementar un programa de Garantia Juvenil adaptat a la realitat dels joves gitanos. Amb una proposta de formació i pràctiques remunerades en empreses i promoció de accions per tal de reprendre els estudis i formació específica dirigida a joves gitanos amb un nivell d'ocupabilitat baix amb especial atenció a les seves necessitats i característiques pròpies, com serien la família, la manca d'habilitat i la gestió de la diversitat.
- Crear un programa d'accés al mercat laboral basat en la formació i pràctiques professionals per a joves gitanos en situació d'atur de llarga durada i càrregues familiars en col·laboració amb les entitats gitanes i que fomenti el talent i la descoberta de nous reptes a partir de l'apoderament i enfortiment de les seves capacitats. Aquest programa treballaria en una triple hèlice amb les administracions públiques autonòmica i local, les entitats gitanes i empreses col·laboradores. El projecte tindrà una part de formació específica per ocupar llocs de feina, pràctiques remunerades a l'empresa col·laboradora i

un servei d'acompanyament i mentoria per part de les entitats gitanes que participin al programa per tal de garantir un accés eficient al mercat laboral

- Incorporar clàusules socials de contractació de les Administracions Públiques i les empreses contractades per les administracions per tal que les empreses que assumeixin contractes amb administracions públiques de diferent nivell facilitin la incorporació de la població gitana a les seves plantilles.
- En col·laboració amb les administracions locals i amb el suport econòmic del Govern de la Generalitat de Catalunya, crear plans d'ocupació específics per al foment del treball de persones joves gitanes en situació d'atur de llarga durada i amb càrregues familiars.

5) FOMENT DE LA CULTURA GITANA

L'accés a la cultura és un dret de tots els pobles reconegut a diversos tractats internacionals. Els gitanos i gitanes de Catalunya han vist com la societat majoritària implementava una política de racisme cultural vers al elements característics de la cultura gitana en dues direccions.

La primera es l'acció d'apropiació d'elements culturals propis de la comunitat gitana, com pot ser la rumba catalana que és l'exemple més clar. I el segon i encara més perillós és l'efecte de fer invisible a la cultura gitana. Aquest efecte és evident en la manca de programació d'espectacles de companyies gitanes a festivals culturals, concerts i altres. Un altre element de l'efecte invisibilització és la falta de referents gitanos als mitjans de comunicació, en particular a la radio i televisió com a presentadors, actrius, però també com a càmeres, guionistes, entre altres.

El foment de la cultura gitana tal i com estableix l'article 42.7 de l'Estatut de Catalunya és una responsabilitat dels poders públics.

En aquest sentit la nostra proposta treballarà en:

- Creació de l'Institut de Cultura del Poble Gitano de Catalunya amb la participació i el govern de les entitats socials gitanes més representatives de Catalunya i amb criteris de governança de subsidiarietat. Aquest institut s'haurà de coordinar amb les conselleries d'Educació i Cultura per impulsar campanyes informatives i de sensibilització però també la necessària introducció de continguts al currículum escolar que permetin a la societat conèixer la riquesa de la cultura gitana.
- Introduir la realitat gitana als centres educatius mitjançant cursos al professorat sobre interculturalitat on s'inclogui la realitat del poble gitano i incorporar als currículums educatius la història i la cultura gitana.

- Creació d'una borsa de docents en història, llengua i cultura romaní i creació de cursos d'història, llengua i cultura romaní a les Escoles Oficials d'Idiomes distribuïdes al territori.
- Impuls, mitjançant un conveni amb la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), de programes específics i quotes de visibilitat de promoció de la cultura gitana, amb una visió del foment del diàleg i el coneixement de la cultura gitana per part de la societat.
- Foment de les expressions artístiques i culturals gitanes als museus, centres i festivals amb la participació de la Generalitat de Catalunya.
- Facilitar l'accés a la cultura de la població vulnerable mitjançant la creació d'un servei específic d'acompanyament i gestió de les d'ajudes, incloent a la població gitana.
- Creació del Catalunya Roma Festival, com un espai de trobada de programadors, artistes, companyies i altres elements culturals on la representació de persones gitanes sigui prioritària.
- Incorporació com a activitat extraescolar d'aprenentatge de la llengua Romaní a les escoles on hagi un percentatge important de població gitana.
- Establir un festival de cinema gitano a la filmoteca nacional amb motiu de la celebració del dia 8 d'abril.

6) LLUITA CONTRA L'ANTIGITANISME

L'antigitanisme és una forma específica de racisme que la Comissió Europea Contra el Racisme i la Intolerància defineix de forma clara com “una forma específica de racisme dirigida contra les persones gitanes, una ideologia basada en la superioritat racial, una forma de deshumanització i de racisme institucional alimentada per la discriminació històrica, que s'expressa, entre altres maneres, mitjançant la violència, el discurs de l'odi, la explotació, estigmatització i discriminació més descarnada”.

L'antigitanisme és un nou terme però en realitat és una vella pràctica que s'ha aplicat a la societat de diverses maneres i utilitzant diversos mitjans.

L'aprovació a nivell estatal de la Llei 15/2022 per a la Igualtat de Tracte i no Discriminació, coneguda com *Llei Zerolo*, representa un gran avenç perquè busca prevenir i eliminar totes les formes de discriminació, entre elles l'antigitanisme que passa, per primera vegada, a ser castigat amb penes de presó de fins a quatre anys i és considerat un delictes d'odi específic.

A més, reforça la lluita contra la segregació escolar per motius socioeconòmics, de sexe o d'ètnia, cosa que posa més eines a disposició de les administracions per combatre la situació de l'alumnat gitano i obre les portes a un règim sancionador de conductes quotidianes que no hi eren fins ara tipificades, com els insults.

És indispensable que Catalunya actualitzi la seva normativa en línia amb aquesta llei i que engegui les eines que ofereix la legislació catalana.

Proposem intervenir per lluitar contra l'antigitanisme a Catalunya amb les següents accions:

- Reforçar i desenvolupar la lluita contra l'antigitanisme a través d'una modificació de la llei catalana 19/2020 d'Igualtat de Tracte i no Discriminació que garanteixi la prevenció, conscienciació i el desplegament d'un règim sancionador administratiu que garanteixi que la lluita contra l'antigitanisme sigui afectiva a Catalunya.

Aquesta llei té com a objectiu fer efectiu el mandat de l'article 42.7 de l'Estatut de Catalunya vetllant per la dignitat i el dret de les persones, també les persones gitanes, a la igualtat de tracte i a no ésser discriminades. Entre les seves finalitats inclou evitar qualsevol forma de discriminació per motius de raça, origen ètnic o color de pell, i qualsevol forma de racisme, com l'antigitanisme (article 1), definit en aquesta llei com "la forma específica de racisme, social i institucional, envers el poble gitano, que es dona d'una manera particularment persistent, violenta, recurrent i banalitzada" (art. 4.c).

La modificació legal aniria en la línia de reforçar la protecció a la població romaní, a garantir els drets d'aquestes persones i eradicar qualsevol tipus de comportament amb una base de conducta antigítana.

- Desplegament reglamentari immediat de la llei d'igualtat de tracte i no-discriminació que permeti utilitzar aquesta eina legal per avançar en la lluita contra l'antigitanisme i altres formes de discriminació i racisme presents a la nostra societat.

Tot i que han passat més de dos anys, el desplegament reglamentari d'aquesta llei s'hauria d'haver fet als vuit mesos a comptar des de la seva aprovació. És urgent un desplegament reglamentari on es reguli el règim sancionador i totes aquelles disposicions necessàries per a executar els preceptes de la llei, especialment en matèria de la lluita contra l'antigitanisme.

- Implementació de les recomanacions sobre antigitanisme dels organismes internacionals en particular del pla d'inclusió de la població gitana 2020-2030, ECRI i FRA.
- Recolzament de la lluita de l'antigitanisme a través de les TIC i programes específics.

- Incorporació a l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació d'un equip dedicat explícitament a la prevenció, denúncia, mediació i fins i tot formació contra l'antigitanisme a tots els nivells.

7) CREACIÓ DEL CONSELL DEL POBLE GITANO DE CATALUNYA

Per tal de facilitar la governança de les actuacions proposades es modificarà la composició i funcions de l'actual Consell Assessor del Pla Integral del Poble Gitano de Catalunya amb la creació del "Consell del Poble Gitano de Catalunya".

Aquest consell serà un òrgan consultiu i de cogovernança amb la participació de les entitats gitanes més representatives de Catalunya i el Govern de la Generalitat. Les seves funcions no es quedaran a l'àmbit d'aplicació del pla integral. Serà, a més, un espai de debat, reflexió i coordinació entre els diferents actors que treballen amb i per la comunitat gitana.

Aquest Consell, inspirat en el Consell Valencià del Poble Gitano, serà un òrgan col·legiat i consultiu en el que participarà la població gitana de Catalunya, les entitats gitanes més representatives i el Govern de la Generalitat, entre altres.

El seu principal objectiu serà formalitzar la participació i col·laboració de les organitzacions relacionades amb la població gitana, així com la promoció d'un espai de debat, reflexió i coordinació entre els diferents actors que treballen amb i per aquesta comunitat.

Respecte a les funcions del Consell, al mateix li correspondran les següents:

- Informar la proposta del Pla Integral del Poble Gitano a Catalunya, així com les possibles modificacions o actualitzacions.
- Sol·licitar, proposar i elaborar estudis o informes sobre temes d'interès per al Poble Gitano.
- Assessorar les diferents departaments de la Generalitat quan així ho sol·liciten.
- Formular recomanacions a l'Administració sobre matèries relatives a la situació del Poble Gitano.
- Promoure estudis, iniciatives i actes per a la igualtat i la inclusió de la població gitana, la defensa de la seva cultura i la lluita contra l'antigitanisme i la discriminació.
- Estudiar i emetre propostes per a enfortir la convivència de les diferents cultures que conviuen a Catalunya.
- Mantenir contactes amb altres òrgans anàlegs d'àmbit local, autonòmic, estatal, europeu i internacional.
- Realitzar un informe d'anàlisi de la memòria sobre les actuacions de la Generalitat relacionades amb el Poble Gitano.
- Crear els grups de treball que es consideren necessaris per a aquells temes específics d'interès per al Poble Gitano.

- Assessorar i formular recomanacions a l'administració per a lluitar contra la desigualtat i la discriminació de les dones gitanes. A aquest efecte, emetrà propostes d'actuació per a fomentar l'accés igualitari de les dones i les joves gitanes als àmbits educatius, laborals i socials, per a potenciar la imatge de les dones gitanes com transmissores i dinamitzadores de la identitat cultural gitana, i també per a difondre les aportacions que les dones gitanes fan a la seva comunitat i al conjunt de la societat.
- Atendre i realitzar consultes de qualsevol administració o organisme respecte dels temes que tinguin impacte o incideixin en la població gitana, i també l'emissió d'informes i de dictàmens dels assumptes per als quals sigui pertinent l'actuació o l'assessorament per part d'aquest Consell.
- La lluita en matèria d'antigitanisme, la gestió d'estudis i anàlisis sobre el tema.

Respecte a la composició, el Consell del Poble Gitano de Catalunya estaria integrat per:

- Una presidència, que correspon a la persona titular de la conselleria que tingui competències en matèria de polítiques d'inclusió i d'igualtat del Poble Gitano.
- Dues vicepresidències. La primera ha de ser nomenada per la presidència a proposta de les persones que no formen part del Consell en representació de les administracions públiques, que votaran una persona gitana d'entre elles, elegida per majoria simple; mentre que la segona correspondrà a la persona titular de l'òrgan competent amb competències en matèria de desenvolupament comunitari i suport a col·lectius en risc d'exclusió així com en matèria d'igualtat i inclusió del poble gitano.
- Les vocalies.
- Una secretaria, que serà exercida per una persona funcionària de la direcció general amb competències en matèria de poble gitano, amb un nivell de direcció de servei o superior, nomenada per la presidència d'aquest Consell, amb veu però sense vot.

La durada del seu mandat serà de 3 anys renovables.

8) PRESSUPOST, AVALUACIÓ I DIAGNÒSTIC

L'impuls a un nou Pla Integral del poble gitano ha d'estar vinculat a un pressupost ambiciós que en permeti la seva execució així com d'una avaluació independent dels resultats del Pla Integral del Poble Gitano 2017-2020 (que segueix vigent) que permeti valorar l'impacte de les polítiques públiques desplegades en els darrers anys i la seva efectivitat.

Respecte al pressupost, s'haurà de fer una estimació econòmica de cadascuna de les mesures i propostes fixades en aquest Pla, que sigui coherent amb els recursos i els mitjans dels que ja es disposa, però també que serveixin per produir resultats de la millor qualitat política.

Una vegada finalitzat el Pla Integral i havent creat un bon sistema d'avaluació, amb un procés sistematitzat que recopili, analitzi i interpreti la informació, els inputs i els outputs del Pla,

aquest servirà per poder extreure ensenyaments de com s'ha aplicat i com es pot millorar, basant-nos en l'evidència científica.

De la mateixa manera, és indispensable fer un informe diagnòstic de com es troba la comunitat gitana a Catalunya amb indicadors que permetin desplegar polítiques públiques específiques i efectives per combatre les principals problemàtiques que els afecten.

Tot això s'ha de fer comptant amb la participació efectiva i real dels gitanos i les gitanes de Catalunya que han de ser artífexs dels canvis que permetin millorar-ne les seves vides.